

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. III. Alia difficultas resolvitur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

36. Respondeo negando Antecedens, & ad primam illius probationem, concedo Antecedente, nego Consequentiam & paritatem; nam D. Augustinus dum ait quod si fur desinat furari ex eo quod videtur, peccati est conscius, supponit quod talis fur habeat intentionem furandi, & quod retineatur solum ab externa executione ex timore aliorum: qui autem detestatur peccatum propter penas inferni, non retinet amplius voluntatem peccandi; quia cum motivum illud ad omnia peccata se extendat, virtualiter omni peccato adversatur, & est virtualis dolor de omnibus peccatis.

Ad secundam, distingo Majorem: Actus quo quis magis dolet de pena, quam de culpa, faciendo illam expressam comparationem, & dicendo positivè, volo dolere magis de pena quam de culpa, malus est, concedo. Actus quo quis in re quidem magis dolet de pena quam de culpa, sed tamen nullam inter utrumque facit comparationem, est malus, nego. Similiter distingo Minorem: Qui ex solo metu gehennæ dolet de peccatis suis, magis dolet de pena quam de culpa, faciendo comparationem inter utrumque, nego Minorem. Absque comparatione inter utrumque, concedo Minorem, & nego Consequentiam. Nam quando fit comparatio inter malum culpæ & malum pænæ, & tamen magis odio habetur illud quam illud, eo ipso malum pænæ præfertur malo culpæ, quod certè vitiosum est, quia perversum. At verò quando quis non faciendo comparationem inter utrumque, dolet de culpa propter pœnam, licet eo ipso magis doleat de pena quam de culpa, non tamen propterea malum pænæ præfert malo culpæ; quia actus ille doloris de culpa propter pœnam, non excludit quin homo simpliciter loquendo, & propter alias rationes, possit magis detestari culpam, quam pœnam; puta quia culpa magis contrariatur Deo, quam pœna. Unde falsum est, in illo actu virtualiter includi hunc affectum, peccata non detestari, si nulla eis esset imposita pœna; tum quia ille actus, ut diximus, non excludit positivè omne aliud motivum ad detestandum peccatum, sed tantum ipsum non includit. Tum etiam, quia in eo motivo non sistit ultimus affectus, sed tantum proximè; quare virtute tendit etiam ad Deum ut finem ultimum, sicut actus spei proximè & formaliter tendit ad Deum, ut bonum ipsi speranti; virtute autem & implicitè ad Deum secundum se. Per quod patet ad tertiam probationem.

Ad quartam distingo Majorem. Ordinare majus bonum ad minus bonum, ut ad finem ultimum, malum ac vituperabile est, concedo Majorem. Ordinare majus bonum ad minus bonum, tanquam ad finem proximum, nego Majorem. Deus enim ipse, ut supra dicebamus, interdum ordinat bonum excellentioris ordinis ad bonum inferioris ordinis, ut cum Incarnationem & Passionem Christi, in nostram salutem & gloriam ordinavit. Similiter distingo Minorem: qui dolet de peccatis propter solum gehennæ metum, ordinat majus bonum ad minus bonum, tanquam ad finem proximum, concedo Minorem. Tanquam ad finem ultimum, nego Minorem & Consequentiam. Sicut ergo nulla est inordinatio vel peccatum, ordinare sacrificia & orationes ut media ad obtinendam sanitatem corporalem, vel aliquid aliud temporale; ita nec ordinare attritionem ad vitandam pœnam, tanquam ad finem

Tom. V.

A proximum, quamvis attritio sit quid perfectius vitiatione pœnarum. Solum ergo esset peccatum ordinare attritionem ad vitandam pœnam tanquam ad finem ultimum, quod faceret ille qui detestando peccato, propter pœnam, ita esset actualiter aut virtualiter affectus, ut si non essent pœnæ, nullo modo doleret de peccato; sed tunc talis dolor non esset attritio de qua loquimur.

Dices, Attritio non tendit in Deum ut ultimum finem: Ergo vitatio pœnarum est ultimus finis illius. Consequencia patet, Antecedens etiam ex eo constat, quod homo eliciens attritionem, non justificatur per illam, atque adeò semper manet in peccato, subindeque ad creaturam ut ad ultimum finem conversus, unde cum non possit habere plures ultimos fines, non tendit in Deum ut in ultimum finem.

Respondeo distinguendo Antecedens: Non tendit in Deum efficaciter, concedo, ineffaciter, nego. Ad probationem in contrarium similiter dico, non repugnare hominem habere unum ultimum finem, & ad alium ineffaciter tendere, ut in Tractatu de ultimo fine disp. 1. art. 6. §. 4. ostensum est; alioquin, ut ibi dicebamus, sequeretur opera moraliter bona hominis existentis in peccato mortali, puta elemosinam, vel jejunium, esse peccata mortalia; quia cum non tendant efficaciter in Deum ut ultimum finem, creaturam pro ultimo fine haberent.

Ad quartam principalis Antecedentis probationem, nego sequelam Majoris, nam timor mundanus est timor creaturæ, affectu cujus non veretur homo offendere Deum: timor verò servilis est timor Dei, quem timet offendere metu pænæ quam peccatis infligit; quo fit ut ille non tollat affectum peccandi, sed potius sit causa peccati; iste verò tollat peccatum & affectum peccandi.

Ad sextam nego etiam sequelam Majoris, attritio enim, licet bona, non est tamen actus virtutis, sicut contritio; tum quia non facit hominem bonum simpliciter, sed tantum secundum quid, cum sit ante gratiam & charitatem; tum etiam, quia non est sicut contritio, detestatio peccati perfecta, nec consequenter dispositio perfecti ad optimum. Nec obest si dicas, quod actus fidei & spei sic se habent, & tamen sunt actus virtutum. Nam licet fides & spes sint via ad majorem perfectionem, sunt tamen perfectæ in sua linea; fides quidem, ex eo quod sit cognitio, quæ nulla certior; spes, ex eo quod sit tendentia in beatitudinem, quæ nulla securior & firmior; attritio verò non est dolor de peccato, quo nullus major sive perfectior.

§ III.

Alia difficultas resolvitur.

Dico secundo, attritionem ex metu gehennæ, esse dispositionem sufficientem ad justificationis gratiam in Sacramento penitentiae obtinentiam. 37.

Probatur primò ex Tridentino sess. 14. cap. 4. ubi aperte nostram conclusionem docet, nam postquam circa medium capitis divisit contritionem in perfectam, quæ ex charitate procedit, & imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ, subdit, illam non solum non facere hominem hypocrisis.

D d d iij

poci-

critam, & magis peccatorem, verum etiam donum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsus, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo penitens adiutus viam, sibi ad iustitiam parat. Et quamvis sine Sacramento Penitentiae per se ad iustificationem perducere peccatorem nequeat (sicut facit contritio perfecta) tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Penitentiae impetrandum disponit. Quibus verbis Sancta Synodus inter utramque contritionem duplex assignat discrimen. Unum quod attritio tendit in peccatum ex motivo inferiori, quam contritio perfecta; nimirum ex motivo turpitudinis peccati, aut metu gehennae, non autem ex consideratione Dei summe dilecti propter se. Alterum quod contritio perfecta per se sufficit ad iustificationem obtinendam, id est sine sacramento, cum solo illius voto; attritio vero disponit quidem ad illam in sacramento impetrandam, sed sine sacramento reipsa percepto non sufficit.

38 Respondent primò Adversarii. Concilium ibi non loqui de dispositione ultima sufficiente cum sacramento, sed de dispositione remota, & insufficiente.

Sed contra primò: Concilium ibi docet attritionem ex gehennae metu, si voluntatem peccandi excludat, ad iustificationis gratiam in Sacramento Penitentiae obtinendam, eodem modo disponere, quo contritio, priusquam hoc sacramentum suscipiatur, ad eam disponit: Sed contritio ultimò & sufficienter disponit ad gratiam iustificationis extra sacramentum obtinendam; Ergo Tridentinum intendit attritionem simili modo, id est proximè & sufficienter, in sacramento dispere ad iustificationem.

Contra secundò: Ex Tridentino attritio aliter in sacramento & aliter extra sacramentum ad iustificationem disponit: Sed extra sacramentum remotè & insufficienter ad iustificationem disponit, quando aliquis ab illa ad contritionem perfectam ascendit: Ergo ex Tridentino in sacramento proximè & sufficienter disponit ad iustificationem.

39 Respondent secundò, Concilium cum ait attritionem in sacramento ad iustificationem disponere, non loqui de illa attritione quæ est ex metu penarum, sed illa quæ est ex amore Dei super omnia, licet imperfecto, sive de illa quæ est verè & essentialiter contritio, quamvis imperfecta; illam enim attritionem (inquit Sylvius) vocat idem Concilium contritionem licet imperfectam.

40 Verum hæc interpretatio apertè repugnat Concilio, & ab ejus mente prorsus aliena est. Primò, quia Concilium de illa attritione, quam ad Dei gratiam in sacramento penitentiae impetrandam disponere asserit, ait quod illa vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennae & penarum metu concipitur: Ergo non loquitur de attritione quæ est ex amore Dei imperfecto & inchoato, sed de illa quæ est ex metu penarum.

41 Secundò, De illa attritione loquitur Concilium, de qua statim ibidem ait, non facere hominem hypocritam, sicut docuerat Lutherus: Sed attritio quam docuerat Lutherus facere hominem hypocritam, non erat illa quæ procedit ex charitate imperfecta & inchoata, sed ea quæ ex solo metu penarum oritur, ut constat ex dictis §. 1. Ergo de ista duntaxat loquitur Tridentinum loco citato.

A Tertiò, Concilium ibidem ait attritionem illam quæ ad iustificationem in Sacramento Penitentiae obtinendam disponit, esse donum Dei, & Spiritus Sancti impulsus, non aditus quidem inhabitantis, sed animam moventis: Atque etiam, est impulsus Spiritus Sancti iam inhabitantis animam; inhabitat enim Spiritus Sanctus animam per gratiam: charitas autem, quantum debilis & remissa, nunquam est sine gratia: contra patet: Ergo idem quod prius.

Quartò, De eadem attritione subdit statim Concilium: Et quamvis sine Sacramento Penitentiae per se ad iustificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Penitentiae impetrandam disponit: Sed nulla est contritio ex charitate, sive ex amore Dei super omnia, quantumvis imperfecto & remissa, qui non possit etiam extra sacramentum perducere peccatorem ad iustificationem, cum sit essentialiter ultima dispositio ad eam: Ergo non loquitur Concilium loco citato de illa contritione, sed de attritione quæ est præciue ex metu penarum.

Demum Concilium postquam dixit attritionem esse actum bonum, & ex impulso Spiritus Sancti conceptum, atque ad Dei gratiam in Sacramento Penitentiae impetrandam disponere, in fine ejusdem capituli sic concludit: Quamvis falsò quidam calumniantur Catholicos scriptores, quasi tradiderint Sacramentum Penitentiae absque bono motu suscipiendum, gratiam consequi: quod nunquam Ecclesia Dei docuit, nisi per. Atque Hæretici ex eo solum occasionem captarunt calumniandi Catholicos scriptores, quod existimarent attritionem quæ est ex metu penarum non esse actum bonum, sed malum, atque reddere hominem hypocritam: Ergo attritionem conceptam ex metu gehennae & penarum docet Concilium disponere ad Dei gratiam in Sacramento Penitentiae obtinendam. Et hoc tunc sic argumentatur: Attritio concepta ex metu gehennae, est actus bonus: Ergo gratia non confertur in Sacramento penitentiae sine actu bono suscipiendum; etiam tunc quando sacramentum recipitur cum sola attritione. Atque ita Catholici scriptores qui dicunt gratiam conferre in Sacramento Penitentiae cum sola attritione, non propterea tradunt conferri gratiam in tali sacramento absque bono motu suscipiendum, ut quidam calumniantur. Certè si ultra attritionem requireretur contritio ad gratiam in Sacramento Penitentiae obtinendam, non erat quod Concilium probaret attritionem esse actum bonum, ut inde inferret Sacramentum Penitentiae non conferre gratiam sine bono motu suscipiendum, sufficit enim ad hoc inferendum quod contritio perfecta sit actus bonus, si Sacramentum Penitentiae non potest sine illa gratiam conferre, ut rectè observavit Ante-Janſenius disp. 19. sect. 8.

Ad id verò quod subdit Sylvius, nempe Concilium attritionem illam quam dicit ad gratiam in Sacramento Penitentiae obtinendam disponere contritionem imperfectam appellare. Respondet P. Nicolai in Scholiis ad quest. 9. Supplementi art. 2. quod non appellatur imperfecta Janſeniano sensu, propter defectum gradus tantum; sed puer vir imperfectus dicitur, quia totam perfectionem viri nondum habet; sed imperfecta vocatur, propter defectum essentialis contritionis in qua charitas actu includitur, sicut vir imper-

fectus embrio est, quia essentiam humanam nondum habet, sed est dispositio ad illam habendam.

§. IV.

Duplici ratione conclusio nostra suadetur.

64 Prima sumitur ex institutione & natura Sacramenti Poenitentiae, quod cum sit Sacramentum mortuorum, ad causandam primam gratiam institutum est: Sed Sacramentum ad causandam primam gratiam institutum, non exigit subiectum per contritionem dispositum: Ergo attritio est dispositio sufficiens ad Sacramentum Poenitentiae. Major constat, tum ex Conciliis & Patribus, à quibus duo mortuorum Sacramenta assignantur; alterum regenerativum, nempe baptismus; alterum reparativum, scilicet poenitentia; tum ex forma huius Sacramenti, quae gratiam peccatorum remissionem significat. Minor verò probatur. Sacramentum institutum ad causandam primam gratiam, debet aliquando eam causare: Sed si necessaria esset contritio ex parte subiecti, nunquam illam causaret; quia praesupponeret illam semper causatam ex vi ipsius contritionis, quae, ut supra disp. 3. contra Bajum ostendimus, est ultima & infallibilis dispositio ad gratiam & peccatorum remissionem, etiam extra Sacramentum, obtinendam: Ergo Sacramentum ad causandam primam gratiam institutum, non exigit subiectum per contritionem dispositum.

47 Confirmatur & magis illustratur haec ratio ex S. Thoma 3. p. quaest. 80. art. 4. ad 2. hoc Sacramentum est institutum ut medicina ad tollendum peccatum: At medicina non supponit morbum sublatum, sed tollit: Ergo poenitentia non supponit peccatum per contritionem sublatum, sed illud tollit. Unde qui dicunt contritionem esse dispositionem necessariam ut absolutio recipiatur, & Sacramentum Poenitentiae operetur in nobis remissionem peccatorum, illius naturam prorsus ignorant, idemque asserunt ac qui diceret, medicinam aliquam à prudente aliquo & perito medico institutam fuisse ad tollendum genus morbi, quod nunquam ipsa tolleret, sed semper & necessario sublatum esse praesupponeret; quod plane ridiculum & absurdum est, & Christi sapientia Sacramentorum institutoris prorsus indignum. Illi etiam coguntur asserere, Sacerdotem absolventem à peccatis, ea non remittere, sed illa esse jam remissa solum declarare; quod prorsus erroneum esse patebit infra, cum de absolutione Sacramentali agemus. Unde merito Facultas Parisiensis duas Seguenoti assertiones hac censurâ notavit 1. Junii anno 1638. *Quae tradit de attritionis insufficiencia, & contritionis ex perfecta charitate absoluta necessitate ad recipiendum Sacramentum poenitentiae, & quae addit & approbat de absolutione, quod nihil aliud sit, quam declaratio iuridica peccati iam remissi; damnavit quoque Facultas, & censuit has propositiones esse quietis animarum perturbativas, communi & omnino tutae praxi Ecclesiae contrarias, efficacia Sacramenti imminutivas, & insuper temerarias, ac erroneas.*

48 Confirmatur amplius Sacramentum poenitentiae, juxta commune Theologorum axioma, facit ex attrito contritum: At si subiectum per contritionem dispositum exigeret, nunquam faceret de attrito contritum, sed tale semper supponeret: Ergo ad Sacramentum poenitentiae non

A requiritur contritio, sed sufficit sola attritio, quae adjuncta absolutione sacerdotali, contritioni aequivalet, & tam bene confert gratiam & remissionem peccati, quam ipsa contritio.

49 Secunda ratio sumitur ex absurdo & inconvenienti quod sequitur ex adversa sententia. Si enim vera esset opinio Jansenii, & aliorum existimantium, attritionem non esse sufficientem dispositionem ad justificationis gratiam in Sacramentum poenitentiae obtinendam, sed hoc Sacramentum exigere necessario contritionem in poenitente, Sacramentum poenitentiae, quo lex gratiae praestat antiquae, non esse beneficium. nec medium efficax, quo impedimenta ad salutem semoverentur, sed onus lege antiqua gravius; non enim asserret facilitatem assequenda remissionis peccatorum, sed potius eam longè difficiliorem redderet; nam cum in lege veteri, ad eam obtinendam solus actus contritionis sufficeret, nunc ulterius requiritur confessio omnium peccatorum mortalium post baptismum commissorum, secundum speciem & numerum & circumstantias, saltem mutantes speciem; quo onere nullum in lege nova gravius ac difficilius est plebrique Christianorum.

50 Ut ab his argumentis sese expediant Adversarii, distinguunt duplicem contritionem; unam perfectam, ad quam necessario requiritur charitas actualis perfecta; aliam imperfectam, ad quam non requiritur necessario charitas actualis perfecta, sed sufficit inchoata & imperfecta; adduntque primam contritionem habere vim excludendi peccatum per se solam, & sine Sacramentum, non vero sacramentum. Ita Jansenius lib. 5. de gratia Christi Salvatoris cap. 34.

51 Verum haec solutio & doctrina facile potest convelli. Primò quia distinctio huius duplicis contritionis nullum habet fundamentum sive in Scriptura, sive in Conciliis, aut Patribus, sed potius repugnat Tridentino supra citato, asserenti contritionem perfectam à charitate procedere; imperfectam verò, ex gehennae metu, aut turpitudinis peccati consideratione oriri; unde, juxta Tridentinum, nulla datur contritio imperfecta ex charitate procedens.

52 Secundò, Adversarii hac distinctione duplicis contritionis, non possunt se tueri vel expedire ab inconvenientibus quae adduximus, neque salvare quod Sacramentum Poenitentiae ex sua natura & institutione habeat causare primam gratiam, & reddere hominem de attrito contritum. Si enim exigit subiectum per contritionem aliquam & charitatem inchoatam & imperfectam dispositum, nunquam remittit peccata, sed ea semper per talem contritionem & charitatem imperfectam remissa supponit. Nam quaecumque charitas, quantumvis parva, & remissa, omne peccatum mortale excludit, & cum eo impossibilis est, ut colligitur ex D. Thoma 3. p. quaest. 70. art. 4. in corp. ubi sic ait: *Minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiae, & vitare omne peccatum mortale quod committitur in transgressione mandatorum legis; minima enim charitas plus diligit Deum, quam cupiditas millia auri & argenti.*

53 Ratio etiam suffragatur: Nam de ratione & essentia charitatis est, quod sit inclinatio in Deum tanquam in ultimum finem, unde nulla potest dari charitas quantumvis parva & remissa, quae hominem non inclinet & convertat in Deum tanquam in finem ultimum, subindeque quae non exclu-